

İşletme Tarihi'nde Bir Araştırma Alanı Olarak Girişimcilik Kavramı: Kökenleri, Evrimi, Kültür ve Değerler Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Değerlendirme

Nurzahit Keskin*

Ankara Medipol Üniversitesi

Öz

Tarihin önemli olduğunu öne süren ya da mesleki bağımlılıklarının önemini vurgulayan bilim adamları tarafından işletme tarihinin gözden kaçırıldığı bazı alanlar vardır. Bu makalenin amacı, bu araştırma alanları içinde en önemli örneklerden birini teşkil eden girişimcilik kavramını tarihsel bağlamda ele almaktır. Bu amaçla bölüm girişimciliğin tanımına kısa bir giriş yaparak başlamaktadır. İkinci bölümde yapılan literatür değerlendirmesine müteakip, üçüncü bölümde bir araştırma alanı olarak girişimcilik kavramı incelenmiştir. Dördüncü bölümde girişimciliğin tarihsel gelişiminin kökenleri ve evrimi ele alınmıştır. Beşinci bölümde girişimciliğin kültür ve değerler üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Altıncı bölümde ise çalışma genel bir değerlendirme yapılarak sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Girişimcilik, İşletme Tarihi, Girişimcilik Tarihi, Girişim Kültürü, Schumpeter, Alfred D. Chandler.

The Concept of Entrepreneurship As A Research Area In Business History: An Evaluation On Its Origins, Evolution and Its Effect On Culture and Values

Abstract

There are some areas in the history of business which are overlooked by scientists who claim that history is important or emphasize the importance of their professional dependency. The purpose of this article is to consider the concept of entrepreneurship, which is one of the most important examples of these research fields, in a historical context. For this purpose, the chapter starts with a brief introduction to the definition of entrepreneurship. Following the literature review in the second chapter, the concept of entrepreneurship as a research area is examined in the third chapter. In the fourth chapter, the origins and evolution of the historical

* Doç. Dr., Ankara Medipol Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, nurzahit.keskin@ankaramedipol.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5118-7520

development of entrepreneurship are discussed. In the fifth chapter, the effects of entrepreneurship on culture and values are analyzed. In the sixth chapter, a general evaluation is made and the study has been concluded.

Keywords

Entrepreneurship, Business History, Entrepreneurship History, Enterprise Culture, Schumpeter, Alfred D. Chandler.

Extended Abstract

Some research areas of business history have often been overlooked by scientists who claim “history is important” or who emphasize the importance of professional dependencies (Jones & Zeitlin, 2008: 1). Among these research areas, the concept of entrepreneurship is undoubtedly one of the most important examples worth examining.

Since the 1980s, entrepreneurship has emerged as a subject of increasing interest among management academics and social scientists; it has gained wide acceptance especially in business schools. This scientific interest has been driven by a number of recent developments in the United States, such as the vitality of start-up firms in high-tech industries, increased venture capital funding, and the success of regional clusters, particularly Silicon Valley. To understand these developments, management academics and social scientists, working more closely with entrepreneurs, have focused their attention on new business start-up, which provides a basis for consistently and easily limiting quantitative empirical work. In these studies, often has been used large data sets of founders or firms, rigorous social science methodologies were applied, but little analytical attention has been paid to entrepreneurial behavior in the context of time and space.

In contrast, historical research on entrepreneurship has begun much earlier and has its roots in different motivations and theoretical issues. The historical study of entrepreneurship has been particularly concerned with understanding the structural change and development process in economies. Business historians have focused on understanding the underlying character and causes of the historical transformation of businesses, industries, and economies. This historical research typically has used the Schumpeterian definition of entrepreneurship. Contrary to management sciences in recent period, it has focused primarily not on the formation of new firms, but rather on the different forms of innovative activities and the role of innovative entrepreneurship in driving changes in the historical context of business, industry, and economy (Jones & Wadhvani, 2008: 501). However, recent studies show that the time is appropriate to reunite historical dynamics, historical contexts and entrepreneurial processes (Cassis & Minoglou, 2005: 4).

Academic research on entrepreneurship has grown enormously over the past decade. Although the first theoretical contributions to the field are more than a century old, since the mid-1980s the entrepreneurial phenomenon has reached a central and promising role in understanding the economic growth and innovation processes of both economies and firms. This growing interest has created a highly fragmented field of research characterized by the proliferation of multiple theories and concepts borrowed from various disciplines such as sociology, psychology, economics, or management.

Entrepreneurship has been the center of attention of many researchers too. There is no doubt that the fact that it creates prosperity both individually and socially has a great effect on this. Researchers have sought answers to the following questions in their work in the field of entrepreneurship: Why do some people have the ability to see or create new opportunities, while others do not? Why do some people turn their business ideas or dreams into a real business, while others can't? Why do some entrepreneurs succeed, while others do not? (Baron, 1998: 275).

So what is the definition of entrepreneurship? Entrepreneurship is not a strictly agreed upon concept. In modern common use, an entrepreneur is someone who undertakes a business that is often at personal financial risk, particularly a commercial business. It is the product of a modern post-enlightenment world in which continuous change becomes the norm, progress (technical, social, and economic) is expected, and liberal individualism concepts are dominant (Ricketts, 2008: 34).

For some, entrepreneurship means an organizational process that consists of the creation of a new organization. However, others emphasize that this phenomenon is more related to personal talents, particularly the exploration of opportunities that lie behind the market. While the argument is still valid, one of the best-known definitions of entrepreneurship concerns the process of discovering, researching, and using new goods and services, ways of organizing, markets, processes, and raw materials through non-existent organizing efforts (Shane & Venkataraman 2000: 218).

Entrepreneurship has not been considered worthy of research by many historians and social scientists, and entrepreneurs are not viewed as people who will improve society. Entrepreneurs were seen as thieves who only thought about profit until the Aristotle period (Praag, 2005: 11).

Although classical and early neoclassical economic thought of the nineteenth and early twentieth centuries avoided both the concept of entrepreneurship and the legitimacy of historical reasoning, a number of social scientists who had historical awareness such as Jean Baptiste Say, and Richard Cantillon began to support the theoretical development of entrepreneurship. However, as a whole, entrepreneurship adhered strongly to classical and early

neoclassical economic thought (Jones & Wadhvani, 2006: 4-5). In the early twentieth century, several historians and sociologists reversed this trend and brought entrepreneurship to the research agenda, treating it as a dynamic phenomenon.

Sociologists and historians of the German school, especially Max Weber, questioned the validity of typical static theories of classical and neoclassical economics and demanded the use of historical perspectives to explain industrial change and the dynamics of capitalism (Lopez et al., 2016). In this historian sociologist approach to entrepreneurship, Schumpeter stands out in particular. Arguing that historical research should have a logical priority in entrepreneurship-related studies, Schumpeter proposed a continuous change between entrepreneurial history and theory so that the primary task of researchers would be to develop a historical understanding of this complex phenomenon.

The concept of entrepreneurship has also played a formative role in the emergence of business history as a separate academic field (Galambos, 2007: 27). By the 1960s, a marked shift among American business and economic historians distanced them from “entrepreneurial history” and eclecticism. This was partly due to the decline in financial and institutional support for the Center, which closed its doors in 1958. Also, young business historians drawn to the more focused organizational and managerial work pioneered by Chandler (1987). Chandler was ambivalent about the autonomous role of entrepreneurs in shaping the business development trajectory. By 1970 there was a clear shift in American business history research towards the establishment of an “organizational synthesis” of the emergence of the modern, multi-departmental institution (Galambos 1970). In this period, American economic historians, who rejected the “history of entrepreneurship” eclecticism and adopted the traditional entrepreneurial skepticism of neoclassicism as a concept, increasingly adopted orthodox neoclassical economic theory and quantitative methods in their research.

When historical scholarship on entrepreneurship emerged in the 1940s and 1950s, most of the early studies in this field sought to base the research on a particular historical problem: Why have some countries remained extraordinarily rich and productive while others remained relatively poor over the past three centuries? Schumpeter theorized that entrepreneurial innovation is the source of productivity growth in capitalist societies. By the 1950s, historians were actively interested in examining differences in the nature and supply of entrepreneurship in the historical records of various countries and trying to relate their findings to the long-term economic performance of nations (Jones & Wadhvani, 2008). In such studies, the definition of culture used to express the relationship between culture and entrepreneurship tends to be a more

Western or more American definition. Swierczek and Quang, in their study of entrepreneurship dimensions in the Asian structure, revealed that certain Asian cultures are more entrepreneurial than others. Swierczek and Quang stated that in some countries such as India, entrepreneurship is led by the organization, while in some countries such as Taiwan, entrepreneurship is led by the entrepreneur (Swierczek & Quang, 2004).

In recent years, historians have used biographical and firm level data to examine the impact of religion, nationality, and social group participation on entrepreneurship. In the United States, historians have used a range of sources, notably Dun and Bradstreet records, to examine entrepreneurial patterns and access to resources by race, ethnicity, and gender. In Great Britain, Nicholas used the multi-volume Dictionary of Business Biography, which provided biographical data to a large number of businessmen active in England and Wales after 1860 to test the drivers of entrepreneurial success and failure. Using rates of lifetime wealth accumulation, Nicholas found that religion as an actor for the success of entrepreneurship, along with region and industry, cannot explain performance differences, but other social indicators are negative. Likewise, Foreman-Peck outlined a number of quantitative methods to demonstrate the relative importance of various cultural influences on an entrepreneur's disposition and social mobility of an entrepreneur.

Although studies on the history of business literature on entrepreneurship are long and diverse, only a few of them are considered to be considered the most powerful research area in the discipline. After its initial boom in the post-war decades, the entrepreneurial work has posed difficult methodological barriers.

A series of long discussions have become virtual symbols of the methodological difficulties faced in the study of the subject because of the role of entrepreneurship in the relative decline of Britain in the late 19th century. The biographical studies of prominent entrepreneurs over the decades have failed to produce the "valid generalizations" that Schumpeter so long ago sought, that the entrepreneurial research has lost its institutional focus. This did not completely eliminate research on entrepreneurship, but it fragmented it and often left general research agendas marginal.

Finally, business historians can advance their research in entrepreneurship by recombining central concepts and entrepreneurship theories and bringing together many different research streams that now address the subject. Business historians can learn from other social sciences to study entrepreneurial behavior and cognition. Such careful behavioral studies can help historians better understand the causal mechanisms by which certain institutions or events influence entrepreneurial behavior over time.

Giriş

“Tarihin önemli olduğunu” öne süren ya da mesleki bağımlılıklarının önemini vurgulayan bilim adamları tarafından işletme tarihinin bazı araştırma alanları, genellikle gözden kaçırılmıştır (Jones & Zeitlin, 2008: 1). Bu araştırma alanları içinde girişimcilik kavramı, hiç kuşkusuz incelemeye değer en önemli örneklerden birini teşkil etmektedir.

1980'lerden bu yana, yönetim akademisyenleri ve sosyal bilimciler arasında her geçen gün artan bir ilgi konusu olarak ortaya çıkan girişimcilik; özellikle işletme okullarında büyük bir kabul görmüştür. Bu bilimsel ilgi, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki, yüksek teknoloji endüstrilerinde start-up firmalarının canlılığı, risk sermayesi finansmanının artması ve bölgesel kümelenmelerin, özellikle Silikon Vadisi'nin başarısı, gibi son zamanlardaki bir dizi gelişmelerden kaynaklanmıştır. Bu gelişmeleri anlamak amacı ile girişimcilerle daha yakın bir iş birliği içine giren yönetim akademisyenleri ve sosyal bilimciler, dikkatlerini, nicel deneysel çalışmaları tutarlı ve kolay bir şekilde sınırlandırmak için bir temel sağlayan yeni iş kurma çalışmalarına yoğunlaştırmışlardır. Bu çalışmalarda genellikle kurucuların veya firmaların büyük veri kümeleri kullanılmış, titiz sosyal bilimler metodolojileri uygulanmış, ancak girişimci davranış için zaman ve mekân bağlamında çok az analitik önem verilmiştir.

Buna karşın, girişimcilikle ilgili tarihsel araştırmalar çok daha erken başlamış ve kökleri farklı motivasyonlara ve teorik konulara kadar uzanmıştır. Girişimciliğin tarihsel çalışması, özellikle ekonomilerdeki yapısal değişim ve gelişme sürecinin anlaşılmasıyla ilgilenmiştir. İşletme tarihçileri, işletmelerin, endüstrilerin ve ekonomilerin tarihsel dönüşümünün altında yatan karakteri ve nedenlerini anlamaya odaklanmıştır. Bu tarihsel araştırma, tipik olarak Schumpeterci girişimcilik tanımını kullanmıştır. Son dönemlerdeki yönetim bilimlerinin aksine, öncelikle yeni firma oluşumuna değil, daha ziyade yenilikçi faaliyetlerin aldığı değişik biçimlere ve iş, endüstri ve ekonominin tarihsel bağlamındaki değişiklikleri yönlendirmede yenilikçi girişimciliğin rolüne odaklanmıştır (Jones & Wadhvani, 2008: 501).

Bununla birlikte, son çalışmalar tarihsel dinamikleri, tarihsel bağlamları ve girişimci süreçleri yeniden birleştirmek için zamanın uygun olduğunu göstermektedir (Cassis & Minoglou, 2005: 4). Bu çalışmanın amacı; İşletme tarihi bağlamında girişimcilik kavramını bir araştırma alanı olarak ele almaktır.

Çalışma yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm girişimciliğin tanımına kısa bir giriş yaparak başlamaktadır. İkinci bölümde yapılan literatür değerlendirmesine müteakip, üçüncü bölümde bir araştırma alanı olarak girişimcilik kavramı incelenmiştir. Dördüncü bölümde girişimciliğin tarihsel gelişiminin kökenleri ve evrimi ele alınmıştır. Beşinci bölümde girişimciliğin kültür ve değerler üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Altıncı bölümde ise genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılmıştır.

Literatür Değerlendirmesi

İşletme Tarihi'nin gerek bir alt disiplin olması ve gerekse diğer disiplinlere göre görece yeni sayılabilecek bir alan olması nedeniyle, Türk yazınında henüz kendine yeterli bir çalışma alanı oluşturamamıştır. Bu yönü itibariyle bakıldığında yazında İşletme Tarihi ile ilgili yeterli sayıda Türkçe kaynak bulunmamasını doğal karşılamak gerekir. Nitekim, yapılan Türkçe kaynak taramasında, İşletme Tarihi bakış açısıyla girişimcilik kavramını ele alan herhangi bir çalışmaya da rastlanılmamıştır. Ayrıca, konu bir başka açıdan değerlendirildiğinde ise, İşletme Tarihi'nin konulara yaklaşımı, üslubu ve anlatım biçiminin Türk yazının alışagelmış norm ve kalıplarına birebir uymadığını söylemek de pek yanlış olmaz. Dolayısıyla bu makale, bu anlamda herhangi bir yöntem önermemektedir. Bu nedenle, bu makalede ele alınan yaklaşım, sadece girişimcilik kavramını İşletme Tarihi üzerinden değerlendirmek değil, aynı zamanda Türk yazınında İşletme Tarihi hakkında bir farkındalık oluşturmayı da amaçlamaktadır. Dolayısıyla, bu makale sırf bu yönüyle de ayrıca önem arz etmektedir.

Bir Araştırma Alanı Olarak Girişimcilik Kavramı

Girişimcilik üzerine yapılan akademik araştırmalar son on yılda büyük ölçüde artış göstermiştir. Her ne kadar alana ilk teorik katkılar bir asırdan daha eski olsa da 1980'lerin ortalarından beri girişimci fenomen hem ekonomilerin hem de firmaların ekonomik büyüme ve inovasyon süreçlerinin anlaşılmasında merkezi ve umut verici bir role ulaşmıştır. Bu artan ilgi, sosyoloji, psikoloji, ekonomi veya yönetim gibi çeşitli disiplinlerden ödünç alınan çoklu teorilerin ve kavramların çoğalmasıyla karakterize edilen oldukça parçalanmış bir araştırma alanı yaratmıştır. Dahası, geçmişte yapılan çalışmalar, bireyler, firmalar, endüstriler, ülkeler ve muhtemelen alandaki iç görü genişliğini ve kapsamı sınırlayan farklı yöntemsel yaklaşımlar düzeyinde çok sayıda analiz kullanmıştır. Kuşkusuz, farklı perspektiflerin birleşmesi alanı zenginleştirirken, birleşik bir araştırma paradigmasının konsolidasyonunu engelleyen önemli bir dağılım da yaratmıştır. Sonuç olarak, girişimciliğin incelenmesi için birleşik bir teorik temel yoktur ve kurumsal davranış, girişimcilik fırsatları, onları tanımlayan ve sürdüren insanların beceri ve özellikleri ile dış çevrenin bu faaliyetler üzerindeki etkisi gibi bilgilerimiz sınırlı kalmaktadır.

Kısacası, girişimciliğin kara kutusu henüz açılmamıştır. Bu karmaşık manzarayı anlamak kolay değildir. Gerçekten de girişimcilik kavramını tanımlamaya çalıştığımızda veya girişimcileri girişimci olmayanlardan ayırmaya çalıştığımızda bile fenomen karmaşıktır (Lopez et al., 2016: 158-159).

Girişimcilik faaliyeti kimi yazarlar tarafından iktisadi büyüme için hayati öneme haiz bir fenomen ve ekonomiyi harekete geçirmede önemli bir etken olarak tanımlanmıştır (Hsu, Roberts, & Eesley, 2007: 770). Girişimcilik, pek çok araştırmacının da ilgi odağı olmuştur. Hiç şüphe yok ki, bunda gerek bireysel gerekse toplumsal anlamda refah yaratıyor olmasının büyük etkisi vardır. Araştırmacılar girişimcilik alanında yaptıkları çalışmalarda şu soruların cevabını aramışlardır: Neden bazı insanlar yeni fırsatları görme ya da yaratma yeteneğine sahipken diğerlerinde bu tür bir özellik yoktur? Neden bazı kişiler iş fikirlerini ya da hayallerini gerçek bir işletmeye dönüştürürken diğerlerinde bu mümkün olmaz? Neden bazı girişimciler başarılı olurken, bazıları başarılı olmaz? (Baron, 1998: 275).

O halde girişimciliğin tanımı nedir? Girişimcilik, yukarıda da belirtildiği gibi üzerinde sıkı bir mutabakata varılan bir kavram değildir. Modern ortak kullanımında, bir girişimci, özellikle ticari bir işletme olmak üzere, genellikle kişisel finansal risk altında olan bir işletmeyi üstlenen kişidir. Sürekli değişimin norm haline geldiği, ilerlemenin (teknik, sosyal ve ekonomik) beklendiği ve liberal bireycilik kavramlarının baskın olduğu modern aydınlanma sonrası bir dünyanın ürünüdür (Ricketts, 2008: 34).

Bazıları için ise girişimcilik, yeni bir organizasyonun kurulmasından oluşan bir örgütsel süreç anlamına gelir. Bununla birlikte, diğerleri, bu fenomenin, özellikle pazarın arkasında yatan fırsatların keşfiyle ilgili olan kişisel yeteneklerle daha fazla ilişkili olduğunu vurgular. Tartışma hala geçerli olmakla birlikte, girişimciliğin en bilinen tanımlarından biri, yeni mal ve hizmetleri, örgütlenme yollarını, pazarları, süreçleri ve hammaddeleri önceden var olmayan organize etme çabalarıyla keşfetme, araştırma ve kullanma süreciyle ilgilidir (Shane & Venkataraman, 2000: 218).

Girişimciliğin Tarihsel Gelişiminin Kökenleri ve Evrimi

Praag; girişimcilik teorisinin tarihsel gelişiminin 18. yüzyılın ortalarına rastladığını iddia etmektedir. Praag'a göre günümüzde ekonomik anlamda önemli olan girişimcilik şu soruya cevap aramaktadır: Girişimciliğin ekonomi teorisindeki yeri nedir ve gelişim nasıl sağlanır?

Girişimcilik birçok tarihçi ve sosyal bilimci tarafından araştırılmaya değer bulunmadığı gibi, girişimcilere de toplumu geliştirecek kişiler olarak bakılmamıştır. Girişimciler, Aristo dönemine kadar toplum nezdinde sadece karı düşünen hırsızlar olarak görülmüştür (Praag, 2005: 11).

On dokuzuncu ve yirminci yüzyılın başlarındaki klasik ve erken neoklasik iktisadi düşünce hem girişimcilik kavramını hem de tarihsel akıl yürütmenin meşruiyetinden kaçınsa da Jean Baptiste Say ve Richard Cantillon gibi tarihsel farkındalığı olan bir dizi sosyal bilimci girişimciliğin teorik gelişimini desteklemeye başladı. Ancak, bir bütün olarak, girişimcilik klasik ve erken neoklasik ekonomik düşünceye güçlü bir şekilde bağlı kalmıştır (Jones & Wadhvani, 2006: 4-5).

Yirminci yüzyılın başlarında, birkaç tarihçi ve tarihçi sosyolog bu eğilimi tersine çevirdi ve girişimciliği dinamik bir fenomen olarak değerlendirerek araştırma gündemine getirdiler. Alman okulunun sosyologları ve tarihçileri, özellikle Max Weber, klasik ve neoklasik iktisadın tipik statik teorilerinin geçerliliğini sorguladılar ve endüstriyel değişimi ve kapitalizmin dinamiklerini açıklamak için tarihsel perspektiflerin kullanılmasını istediler (Lopez et al., 2016). Weber çalışmalarında, protestanlığın ve işe yönelik olumlu tutumunun girişimciliği motive ettiğini ve böylece modern kapitalizmin gelişmesini kolaylaştırdığını savundu. Daha sonraki çalışmalarda yazar, girişimci ve bürokrat arasında açık bir ayrım kurarak girişimci olguyu yorumlamasını genişletmiştir: Weber için, endüstriyel kapitalizmin “rasyonalitesi” oldukça bürokratik ve girişimci, dinamik ve enerjik bir ajan olarak bürokrasiyi uzak tutabilecek tek kişiydi (Landström & Benner, 2010: 26).

Girişimciliğe bu tarihçi sosyolog yaklaşımı içinde Schumpeter, özellikle göze çarpmaktadır. Girişimcilik ile ilgili çalışmalarda tarihsel araştırmanın mantıklı bir önceliğe sahip olması gerektiğini savunan Schumpeter, araştırmacıların birincil görevinin bu karmaşık fenomenin tarihsel bir anlayışını geliştirmesi için girişimcilik tarihi ve teorisi arasında sürekli bir değişim önermiştir. Schumpeter’e göre, girişimciliğin özü Say’ın önerdiğinin ötesine geçmiştir. Schumpeter girişimcisi aslında yaratıcı yıkım sürecinden sorumlu yenilikçi bir aktör, tüm yeniliğe eşlik eden ve kapitalizmin dinamik karakterini tanımlayan dönüşümü tanımlamanın bir yolu olarak popülerleştirdiği bir kavramdır. Schumpeter’e göre, girişimci, belirli bir fırsata, bazı ürünlerin, süreçlerin veya organizasyonel formların yenileri için bir ikame süreci, yani kaynakların “yeni kombinasyonları” oluşturulmasıyla anılan inovasyon yoluyla, yanıt verebilirdi (Landström, 2002: 7).

Harvard Üniversitesi’nde Girişimcilik Tarihi Araştırma Merkezi, Schumpeterci düşüncenin özünü daha da geliştirmiştir. Bu yazarın önerilerini takiben, 1940’larda bir grup araştırmacı, girişimci ile tarihsel, kurumsal ve sosyal çevrenin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi arasındaki belirgin bağlantılarla ilgilenmeye başladı. Arthur Cole tarafından yönetilen Harvard Girişimcilik Tarihi Araştırma Merkezi’ne, girişimcilik araştırmalarını çok disiplinli bir bakış açısıyla körükleyen bir grup tarihçi, sosyolog ve ekonomist katıldı. Cole, girişimcilik üzerine bilimsel araştırmaların izleyeceği yönergelere dikkat

çektii. Bu kılavuz, iş adamlarının biyografilerini ve şirketlerinin tarihini; farklı iş türlerinin analizini, her sanayi sektöründeki iş liderlerinin incelenmesini ve farklı tarihsel aşamalarda girişimcilik çalışmasını kapsıyordu. Girişimcilik Tarihi Araştırmaları Dergisi, Merkezin yayılmasının ana kanalı oldu. Leland Jenks ve Thomas Cochran tarafından geliştirilen çalışmaya derginin dışında başka önemli katkılar da vardı. Her iki yazar da girişimcilik tutumunun ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Girişimciliğin belirleyicileri olarak sosyal, kültürel ve kurumsal faktörlerle ilgileniyorlardı ve girişimciliği ekonomik kalkınmanın motoru olarak görüyorlardı. Jenks ve Cochran'ın katkılarından sonra, girişimcilik üzerine yapılan tarihsel araştırmalar, karşılaştırmayı tarihsel ve kültürel faktörlerin girişimci davranış üzerindeki etkisini vurgulamak için bir araç olarak kullanarak bölgesel farklılıkların incelenmesine odaklanmıştır (Landström & Benner, 2010: 26-27).

Girişimcilik kavramı, işletme tarihinin ayrı bir akademik alan olarak ortaya çıkmasında da biçimlendirici bir rol oynamıştır (Galambos, 2007: 27). 1960'lara gelindiğinde, Amerikan işletme ve ekonomi tarihçileri arasında belirgin bir değişim onları "girişimcilik tarihi"nden ve eklektizminden uzaklaştırdı. Bu kısmen 1958'de kapılarını kapatan Merkeze mali ve kurumsal desteğin azalmasından kaynaklanıyordu. Ayrıca, genç işletme tarihçileri giderek daha fazla Chandler'ın (1987) öncülük ettiği daha odaklı organizasyonel ve yönetsel çalışmalara çekildiler. Chandler, girişimcilerin iş geliştirme yörüngesini şekillendirmedeki özerk rolü konusunda kararsızdı. 1970 yılına gelindiğinde Amerikan işletme tarihi araştırmalarında, modern, çok bölümlü kurumun ortaya çıkmasının bir "örgütsel sentezi" nin kurulmasına yönelik net bir değişim yaşandı (Galambos 1970). Bu dönemde, "girişimcilik tarihi" eklektizmini reddeden ve neoklasizmin geleneksel girişimcilik şüphesini bir kavram olarak benimseyen Amerikan iktisat tarihçileri, araştırmalarında ortodoks neoklasik iktisat teorisi ve kantitatif yöntemleri giderek daha fazla benimsemeye başladılar. Bu değişimin bir işareti olarak, feshedilmiş *Explorations in Entrepreneurial History*, yeni kantitatif, neoklasik çalışmalara adanmış bir yayın, *Explorations in Economic History* olarak yeniden yayınlanmaya başladı (Landström & Benner, 2010: 28).

Araştırma gündeminin Chandlerci yön değişiminin büyük işletmeye doğru kayması girişimcilik tarihi araştırmalarını tamamen yerinden etmedi, ancak işletme tarihinin ana araştırma gündemini de marjinal hale getirdi. Girişimcilik ve inovasyon konusunda araştırmalara devam edildi, ancak girişimcilik bu tür çalışmalarda nadiren gündemin merkezini işgal etti. Girişimciliğin daha geniş teorik kavramsallaştırılması için tarihsel araştırmaların kullanılmasının arkasında çok az çekiş gücü vardı. Bu nedenle, bugün işletme tarihinde girişimcilik araştırmaları nadiren tek bir tutarlı alan olarak kabul edilmekle birlikte, pek çok farklı alt konu başlığının bir parçası olarak ele alınmaktadır. Bu arada, önde gelen girişimcilerin tarihi biyografilerini yazma geleneği de

devam etmiştir. Her ne kadar bu gibi biyografilerin çoğu homografik olsa da bu tür, Andrew Carnegie, Walt Disney, Dudley Docker, Sir William Mackinnon, Werner von Siemens, Ağustos Thyssen, Kiichiro Toyoda, Marcus Wallenberg ve Joe Wilson gibi, büyük girişimci figürlerin iyi araştırılmış ve derinlemesine bağlamlştırılmış çalışmalarını sunmaya devam ediyor. Bu tür çalışmalar, girişimcilik fırsatlarının nasıl tanımlandığı ve sömürüldüğü konusunda ilgi uyandıran bilgiler sunmaktadır. Örneğin, Fairchild Semiconductor ve Intel'in kurucu ortağı olan Robert Noyce'nin biyografisi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Silikon Vadisi teknoloji kümesinin büyümesine izin veren bilgi ve finansman ağlarını keşfediyor. Metodolojik açıdan bakıldığında, işletme biyografilerinin birincil dezavantajı, bireysel vakalardan girişimcilik hakkında anlamlı genellemeler elde etmekten kaynaklanmaktadır (Jones &Wadhvani, 2008).

Kültür ve Değerler Üzerindeki Etkisi

Girişimcilikle ilgili tarihsel bilginlik 1940'larda ve 1950'lerde ortaya çıktığında, bu alandaki ilk çalışmaların çoğu araştırmayı belirli bir tarihsel soruna dayandırmaya çalıştı: Niçin geçen üç yüzyıl boyunca bazı ülkeler olağan üstü zengin ve üretken, diğerleri ise göreceli olarak yoksul kalmaya devam etti? Schumpeter, girişimcilik inovasyonunun kapitalist toplumlarda verimlilik artışının kaynağı olduğunu kuramsallaştırmıştır. 1950'lere gelindiğinde, tarihçiler, çeşitli ülkelerin tarihsel kayıtlarında girişimciliğin niteliği ve arzındaki farklılıkları incelemek ve bulgularını ulusların uzun vadeli ekonomik performanslarıyla ilişkilendirmeye çalışmakla aktif olarak ilgilendiler (Jones &Wadhvani, 2008).

Yapılan bu tür araştırmalarda kültür ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi ifade etmek için kullanılan kültür tanımı daha çok Batılı veya daha çok Amerikan bir tanım olma eğilimi göstermiştir. Swierczek ve Quang, girişimcilik boyutlarını Asya yapısında ele aldıkları çalışmalarında, belli Asya kültürlerinin diğerlerinden daha fazla girişimci olduğunu ortaya koymuşlardır. Swierczek ve Quang, Hindistan gibi bazı ülkelerde girişimciliğin örgüt tarafından yönlendirildiğini söylerken, Tayvan gibi bazı ülkelerde ise girişimciliğin girişimci tarafından yönlendirildiğini belirlemişlerdir (Swierczek & Quang, 2004).

Girişimcilik niteliği taşıyan bu ulusal çalışmalara ABD'de Cochran, Jenks ve Cole'un Araştırma Merkezi ile bağlantılı birkaç tarihçi öncülük etmiştir. Jenks ve Cochran, girişimcilik konusundaki tarihsel araştırmaları, bireysel vaka çalışmalarının kahraman Schumpeterci girişimcisinin ötesine geçmek ve girişimcilerin çalışmasını belirli tarihsel ve sosyal bağlamlar içine yerleştirmek için Parson sosyolojisinin "yapısal işlevselliği"ne uyarladılar. "İnovasyon teorisi ne büyük bir insan ne de tarih teorisinin daha iyi bir fare kapanıdır" diyen Jenks, on dokuzuncu yüzyılda Amerika'da bulunan demiryolu girişimcilerinin önemli bir analizini yaptı: "Yenilikçi, özellikleri kısmen kendi sosyo-kültürel

ortamının bir işlevi olan bir kişidir. O'nun inovasyonu, halihazırda erişilebilir olan faktörler ve unsurların yeni bir birleşimidir". Bu yaklaşım, sosyal rollerin ve yaptırımların belirli ülkelerdeki girişimciliğin ortaya çıkışını nasıl şartlandırdığına dair çok sayıda "ulusal çalışma" ya yol açmış, özellikle Landes tarafından, girişimciliğin sosyo-kültürel incelemesini belirli ülkelerin uzun vadeli ekonomik performansına bağlayarak genişletmiştir. Landes, kültürün girişimcilik arzının ve dolayısıyla uzun vadeli ekonomik büyümenin tutarlı bir belirleyicisi olduğunu vurgulamıştır (Jones ve Wadhvani, 2008). Klasik bir çalışmada Landes, Fransa'nın on dokuzuncu yüzyıldaki zayıf ekonomik performansının, kendi başına bir amaç olmaktan ziyade işi aile birliğinin ayrılmaz bir parçası olarak gören Fransız girişimcilerin muhafazakarlığına ve çekiciliğine atfedebileceğini ileri sürmüştür (Lopez et al., 2016: 163-164). Yarım asırdan fazla süren bir dizi çalışmada Landes, ulusal kültürel faktörlerin değerlerinin ve girişimcilik faaliyetlerinin gelişiminin açıklanmasında sosyal tutumların ve dolayısıyla ulusların ekonomik performansının önemini ortaya koymaya devam etmiştir (Jones & Wadhvani, 2008).

Ulusal kültürün girişimciliğe etkisi akademik alanda tartışılan bir başka konudur. Araştırmacılar yaptıkları çalışmalarda; Ulusal kültürün girişimcilik faaliyetinin seviyeleriyle nasıl bir ilişkisi vardır? soruna cevap aramışlardır. Bu sorunun farklı disiplinlerden gelen akademisyenlerin girişimci faaliyetin seviyelerinin ülkeden ülkeye değişebileceği yönündeki gözlemlerinden doğduğu ifade edilmektedir (Hayton et al., 2002).

Reynolds yaptığı bir çalışmada baskısı en fazla olan sosyo-ekonomik konunun toplumun girişimciliğe karşı tavrı ve girişimciliği desteklemesi olduğunu ve bu durumun girişimci faaliyetin en büyük itici gücü ya da engelleyicisi olduğuna işaret ediyor (Reynolds vd., 2001). Ulusal kültürün girişimcilik arzını ve uzun vadeli büyümeyi belirleme konusundaki rolüyle ilgili benzer argümanlar, dikkate değer ölçüde çeşitli tarihsel koşullar ve sonuçları açıklamaya çalışmak için kullanılmıştır. Sawyer, ABD'de girişimciliğin göreceli olarak en üst düzeyden özendirilmesini açıklamak için Amerikan toplumunda Püriten değerlerinin ve sınır ruhunun kalıcılığına işaret etmiştir. Meiji Japonya'sının on dokuzuncu yüzyılın sonlarındaki kayda değer modernleşmesinin, ulusal kalkınmanın çıkarlarını her şeyden önce belirleyen "toplum merkezli" girişimcilere atfedebileceği konusunda bitmek tükenmek bilmeyen bir tartışma her zaman vardı. Kültürel faktörler, özellikle de Victoria dönemindeki İngiliz girişimcilerin "soylulaştırılması" ve kendini beğenmişliği, o dönemde ve sonrasında algılanan göreceli ekonomik gerilemeyi açıklamakla ilgilenenler için favori bir konu olmuştur.

Daha sonra yapılan araştırmalar, "toplum merkezli" Meiji girişimcilerinin, başka yerlerdeki girişimcilerle oldukça benzer olduğunu ortaya koydu. Bazı durumlarda, araştırma gündeminin altında yatan önermenin sorgulanabilir

olduğu kanıtlanmıştır. Landes, ilk başarısızlık önermesinin, en azından kısmen yanıtıcı olduğu ve büyük işletmenin girişimcilik başarısıyla eşit olduğu konusundaki öngörülen beklentiye dayanarak kurulmasından önce, Fransa'nın ekonomisinin yavaş büyümesinin ve Fransız girişimciliğinin başarısızlığının nedenleriyle ilgili olarak Fransız iktisat tarihçilerine kırk yıl sürecek bir araştırma başlattı. Son işletme tarihi araştırması, Fransız endüstrisinin tahmin edilenden daha teknolojik olarak gelişmiş olduğunu göstermiştir.

Benzer şekilde, en azından 1980'lerin Thatcher hükümeti tarafından kurtarılcaya kadar girişimcilik karşıtı kültürün körelttiği bir İngiltere'nin öncülüğü yaygın olarak eleştirildi. Bir yandan, İngiliz firmaları İkinci Endüstri Devrimi'nin seri üretim endüstrilerinde Amerikan ve Alman firmalarının gerisinde kalırken, McCloskey ve Sandberg, neoklasik teori perspektifinden kaynak donanımlarına ve dışsal teknolojik olasılıklara rasyonel cevaplar veren Victorian girişimcilerinin teknolojik tercihlerinin kutsanmasını sağlamıştır. Öte yandan, İngiltere'de önemli bir "sanayi karşıtı" ruh olduğu ve İngiltere'nin durumunun ABD'de veya Almanya'dakinden farklı olduğu iddiası çeşitli gerekçelerle sorgulanmıştır (Jones & Wadhvani, 2008).

Reynolds ulusal değerleri girişimciliği desteklemeyen bir ülkede, girişimci yaklaşımların çok az takdir göreceğini, dolayısıyla risk almayı ödüllendiren bir kültürde, daha yüksek seviyede girişimci faaliyeti olacağını ifade etmiştir (Reynolds et al., 2001). Ulusal kültür ve normların ulusal bir girişimcilik faaliyeti arzını belirlediğine dair genel argüman Gerschenkron tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Gerschenkron, bu tür çalışmalarda öngörülen "ulusal kültür" nosyonunun, temel olarak statik ve katı bir işlevselci olduğunu ve girişimcilik faaliyetlerinin dinamik doğasını gerçekten hesaba katmasının zor olduğunu belirtmiştir. Bu tür çalışmalar, girişimcileri nasıl sadece kendi ulusal kültürel çevrelerinin ürünleri olarak kavramsallaştırdıysa, bu girişimci faaliyetlerin dışarıda ve hatta hâkim olan ulusal sosyal normlara karşı nasıl geliştiğini anlama kabiliyetlerini de doğal olarak sınırladı. Israrıcı olan sosyo-kültürel bakış açısı, girişimcilerin çevrelerinin tutsakları olmaktan ziyade, çoğunlukla değişim ajanı olarak hareket ettiklerine yönelik Schumpeter'in temel fikrini göz ardı etmiştir. Nicholas'ın iddia ettiği İngiliz girişimcilik başarısızlığı örneğinde tartışıldığı gibi, girişimcilerin işlevi, önceden belirlenmiş gelişim yollarının kilidini açarak statükoları bozmaktı.

Bununla birlikte, dünyadaki kalıcı zenginlik ve yoksulluk kalıpları son yıllarda kültürün neden olduğu girişimcilik performansındaki farklılıkları belirleme konusunda yeni bir ilgiye yol açmıştır. Ekonomist Mark Casson, ülkelerin girişimcilik kültürlerinde farklılıklar gösterdiğini öne sürmüştür. Özellikle, Casson, kültürlerdeki güven seviyelerindeki değişikliklere işaret etmekte ve bu da genel ekonomik performansın dayandığı işlem maliyeti seviyesini etkilemektedir (Jones & Wadhvani, 2008). Bu konuda yapılan birçok çalışmada

güdüler, değerler ve inançlar gibi girişimci özellikler kültürlerel bağlamda incelenmiştir (Hayton et al., 2002). Bir başka çalışmada Makino ve Neupert, Amerikan firmalarının ortaklığı tek sahipliğe tercih ederken Japon firmalarının genellikle sadece kendilerine ait yapıları ortaklı yapılara tercih ettiklerini belirlemişlerdir (Makino & Neupert, 2000). Ulusal kültürün girişimcilik üzerindeki etkisi son zamanlarda, 19. yüzyılın sonlarında Londra ve New York'a göç eden Doğu Avrupa Yahudilerinin karşılaştırmalı bir çalışmasında, Godley tarafından tarihsel olarak test edilmiştir. Godley, New York'a göçen Yahudi göçmenlerin, benzer kökenlerden gelmesine rağmen, Londra'dakilere göre daha girişimci mesleklere girme ihtimalinin çok daha yüksek olduğunu savunmuştur. Godley, her iki ülkede de Yahudilerin bazı ev sahibi ülke değerlerini asimile ettiğini öne sürüyor. Yahudi göçmenleri kontrol grubu olarak kullanmanın yeni metodolojisi, Amerikan ve İngiliz kültürlerinin girişimciliğe nasıl değer verdiklerine göre değiştiğine dair sağlam kanıtlar sağlıyor gibi görünüyor. Godley, İngiltere'deki girişimcilerin, yeni teknolojilerin ve çalışma uygulamalarının tanıtılmasında başka bir yerde karşılaşmadıkları engelleri koyan işçi sınıfı arasında muhafazakâr zanaat değerlerinden kaynaklanan ek maliyetlerle karşı karşıya kaldıklarını ileri sürüyor. Daha yeni dönem için, Tsang, ulusal kültürel mirasın girişimcilik üzerindeki etkilerinin Çin ve İrlandalı yazılım firmaları üzerindeki etkisine ilişkin karşılaştırmalı bir çalışma sunmaktadır (Jones & Wadhvani, 2008). Busenitz ve Lau kurdukları model yardımıyla bazı kültürlerin neden diğerlerine göre daha fazla girişimci yarattıklarını tartışmışlardır (Busenitz & Lau, 1996). Ralston ve diğerleri tarafından yapılan bir araştırmada ise, ABD'de Hong Kong'lu yöneticiler arasında belirsizlikten kaçınma yönünde bir fark olmadığı ortaya konulmuştur (Ralston et al., 1993). Muller ve Thomas, dokuz ülkedeki girişimcilik potansiyeli üzerine yaptıkları çalışmalarda girişimciliğin temel özelliği olan kontrol odağı ve yenilikçilik faktörlerinin ülkelere göre farklılık gösterdiklerini tespit etmişlerdir (Muller & Thomas 2001).

Girişimcilik arzında dini değerlerin rolü ele alındığında, hiç kuşkusuz Max Weber, yazında dinsel değerlerin girişimci davranışlara yol açtığını ilk ifade eden bilim adamlarından biridir. Belirli Protestanlık türlerinin rasyonel ekonomik kazanım arayışını tercih ettiğini ve dünyevi faaliyetlere olumlu bir manevi ve ahlaki anlam verdiğini öne sürdüğü için araştırmaları ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Din ve girişimcilik arasındaki bağlantı o zamandan beri hala tartışılmaya devam ediyor. R. H. Tawney, Protestanlık ile 16. yüzyıl İngiltere'sindeki ekonomik büyüme arasındaki bağlantıyı reddetmiştir. Diğer birçok bilim adamı ise o zamandan beri Protestanlık ve modern kapitalizm arasında anlamlı bir bağlantıyı sorgulamıştır. Bununla birlikte, bu, Landes'in Protestanlığın "Batı'nın zaferi" ni açıklayan vakasını yeniden kanıtlamasını engellemiştir.

İngiltere'deki modern ekonomik büyümenin ilk ve sonraki aşamalarında Protestan mezhepleri ve girişimcilik arasındaki korelasyon çok fazla araştırmacının dikkatini çekmiştir. Protestan Vericilerin bu dönemin başarılı girişimcileri arasında aşırı temsil edilmesi konusunda uzun süredir devam eden bir araştırma geleneği olmuştur. Her ne kadar bu aşırı beyanın abartıldığına dair kanıtlar olsa da bu grubun birçok ilk nesil girişimciyi teşvik ettiği görülüyor; ancak bu durum muhtemelen dini değerlerinden ziyade, alternatif kariyer yollarındaki sosyal kısıtlamalar ile açıklanmıştır. Ağa bağlı gruplara ait olmanın güçlü avantajları da vardı. Çok sayıda Quaker girişimcisinin başarısı, bilgiye ve sermayeye erişim sağlayan karşılıklı destek sistemlerine erişim ile açıklanıyor gibi görünmektedir. Azınlık statüsü tek başına girişimciliği teşvik etmek için kesinlikle yetersizdi. Foreman-Peck ve Boccaletti, on dokuzuncu yüzyıl İskoçya'sındaki girişimciler arasında azınlık Roman Katoliklerinin orantısız bir eksikliğini tespit etmiştir.

Protestanlık, girişimcilik üzerinde iddia edilen etkisinde tek başına değildir. Örneğin Morris, Hint Yarımadası'nın, Hintlilerin görünüşte maddi kazançla daha az ilgilenmelerini sağladığı mistik dini değerlerden kaynaklı "öteki dünya" endişelerini yansıtan sürekli bir "Hindu büyüme hızı" ndan mustarip olduğu nosyonun popülerleşmesine yardımcı olmuştur (Jones & Wadhvani, 2008).

Hofstede ve Bond, Doğu Asya ülkelerinde elde edilen başarının arka planında Konfüçyüs kültürünün yattığını değerlendirmekte ve çalışmalarında Konfüçyüs öğretisini beşinci kültürel değer olarak ele almaktadır. Yine bir başka çalışmada Hofstede, Müslüman ülkelerde girişimcilik davranışlarının görülme olasılığının zayıflığına dikkat çekmektedir (Hofstede, 1984).

Tarihçiler, kültür ve milliyetin girişimciliği nasıl etkilediğine dair araştırmalarını, belirli sosyal yapı ve ilişkilerin girişimcilik kültürünün etkisini nasıl şekillendirdiğini inceleyerek, güneye doğru gittikçe artırmışlardır. Onlar yaptıkları çalışmalarda, sosyal grup üyeliğinin, etnik grup, ırk, cinsiyet, aile, ya da sınıf olup olmadığına bakmaksızın, girişimcilik fırsatlarına ve kaynaklarına özel erişimi kısıtlayarak ya da sınırlayarak girişimcilik kültürüne nasıl aracılık ettiğini incelemişlerdir. Yasin tarafından yapılan bir çalışmada Filistinli Müslüman ve Yahudi girişimci iki grup arasında başarıya ihtiyacına yönelik bir fark bulunamamış ve bu durum ortak kültürel değerlerin dini değerlerden çok daha iyi bir belirleyici olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Yasin, 1996). Bir başka çalışmada Walker, girişimciliğin Afrikalı-Amerikalılar arasında ifade edilme yollarını belirleme konusunda ABD'deki ırk ilişkilerinin etkisini belgelemiştir. Yaptığı çalışma, köleliğin ve kurumsallaşmış ırkçılığın siyahlar için girişimcilik fırsatlarını nasıl ciddi şekilde sınırladığını, aynı zamanda bu kurumların meşruiyetini zayıflatmak için tasarlanan Afrikalı-Amerikalılar arasında belirli türden girişimsel tepkileri nasıl teşvik ettiklerini gösteriyor.

Diğerleri, belirli sosyal grup bağlantılarının ve ilişkilerinin, girişimcilik bilgi ve becerilerinin önemli kaynakları olduğu yönlerine vurgu yapmıştır. Örneğin, ABD'deki Yahudi göçmen girişimcilerinin tarihçi sosyologlar tarafından yapılan çalışmaları, sosyal bilimlerde birçok "etnik girişimcilik" çalışmasında ortak bir sonuç haline gelen bu bulguyu kanıtlamaktadır.

Tarihçiler ayrıca etnik grup üyeliğini ve kimliğini uluslararası girişimcilik için belirli biçimleri anlamada kritik bulmuşlardır. Uluslararası ticaretin tarihine ilişkin araştırmalar, diaspora ağlarının güven düzeylerini arttırmada ve üyeler arasında bilgi ve kaynaklar için kanallar yaratmadaki rolünü belirlemiş ve bu da uzun mesafelerdeki ticaret engellerini azaltmıştır. Diasporik bağlantılar, bilgi ve kredi akışını kolaylaştırmış ve üyeler arasında sözleşmelerin uygulanmasının güvence altına alınmasına yardımcı olmuştur. Son iki yüzyıl boyunca yeni uluslararası pazar gelişiminin büyük bir kısmı, Yahudiler, Yunanlılar, Hintliler, Araplar, Çinliler ve diğerleri de dahil olmak üzere bu tür diasporalardaki girişimci ağları tarafından yaratılmıştır.

Son yıllarda, tarihçiler din, milliyet ve sosyal grup katılımının girişimcilik üzerindeki etkisini incelemek için biyografik ve firma düzeyinde veriler kullanmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri'nde tarihçiler, girişimcilik kalıplarını ve ırk, etnik köken ve cinsiyete göre kaynaklara erişimi incelemek için başta Dun ve Bradstreet kayıtları olmak üzere bir dizi kaynak kullanmışlardır. Büyük Britanya'da Nicholas, girişimcilik başarısı ve başarısızlığının itici güçlerini test etmek için 1860'tan sonra İngiltere ve Galler'de aktif olan çok sayıda iş adamına biyografik veri sağlayan çok ciltli İş Biyografisi Sözlüğü'nü kullanmıştır. Nicholas, yaşam boyu servet birikimi oranlarını kullanarak, girişimciliğin başarısı için bir aktör olarak, dinin, bölge ve sanayi ile birlikte, performans farklılıklarını açıklayamadığını, ancak diğer sosyal göstergelerin negatif olduğunu tesbit etmiştir. Aynı şekilde Foreman-Peck, bir girişimci olma eğilimi ve bir girişimcinin sosyal hareketliliği üzerine çeşitli kültürel etkilerin göreceli önemini ortaya koymak için bir dizi niceliksel yöntemi özetlemiştir.

Her ne kadar yeni nicel çalışmalar, verilerin yetersizliği ve girişimciliği ölçmek için kullandıkları göstergeler de dahil olmak üzere belirli metodolojik sınırlamalar için eleştirilebilir olsa da, geleneksel olarak dikkatli ampirizme sahip olmayan ve ulusal değerler hakkında geniş genellemelere yönelmiş olan kültürel açıklamaların geçerliliği üzerine araştırmalarda bir ilerlemeyi temsil ederler. Sonuç olarak, işletme tarihçilerine, girişimciliğin servet ve yoksulluk kalıplarını açıklamadaki katkısı hakkındaki görüşlerini derinleştirmeleri için bir yol sağladılar (Jones & Wadhvani, 2008).

Değerlendirme ve Sonuç

Yönetim teorisi ve işletme tarihi arasındaki ilişki, her disiplini tanımlayan özünün kaybını içermemelidir. İşletme tarihi ile ilgili olarak, özünü neyin oluşturması gerektiği konusundaki tartışmalar halen devam etmektedir. Bu disiplin tarih ve organizasyon çalışmaları arasında yer aldığından, doğru yolun ne olması gerektiğini şu şekilde sorabiliriz: işletme tarihi, tarihin birden fazla konusunu ele almalı mı yoksa tam tersine bilimsel örgütsel araştırmanın bir parçası olarak mı yerleştirilmeli ve böylece girişimcilerin ve işletmelerin gidişatında geçerli genellemeler yapmaya çalışmalı mı? Belki de bu ikilemin yanıtı, tarihsel, insancıl akıl yürütme geleneğinin feragat edilmesi veya daha çağdaş teorik ve bilimsel araçlarla daha yakın bir etkileşimin reddedilmesi anlamına gelmez. Tarih ve teori birbirine zıt değildir ve örgüt çalışmalarında tarihe yönelik tartışmalar ve tarihe başvurular farklı şekillerde savunulmuştur: Bazıları konum tarihini teorik muhakemenin özlü ampirik alanı olarak savunurken, daha iddialı olanı ise tarihsel kanıtları yeni fikirler üretmek ve yeni teoriler inşa etmek için değerli bir araç olarak görmektedir. Bu iki disiplinde köprü kurmanın yolu ne olursa olsun, diyalogları araştırma, tartışmalarını zenginleştirmek için paha biçilmezdir ve her ikisinin de sınırlamalarını ve eksikliklerini yerine getiren anahtar bir araç sağlar (Lopez et al., 2016).

Girişimcilik konusundaki işletme tarihi literatürüne yönelik çalışmalar uzun ve çeşitli olmasıyla birlikte, bunlardan sadece birkaçının disiplinindeki en güçlü araştırma alanı olarak görüleceği düşünülmektedir. Savaş sonrası on yıllardaki ilk canlılığından sonra, girişimcilik çalışması zorlu metodolojik engeller oluşturmuştur. Bir dizi uzun tartışmalar, girişimciliğin 19. yüzyılın sonlarında Britanya'nın göreceli düşüşündeki rolü yüzünden, konunun incelenmesinde karşılaşılan metodolojik zorlukların sanal sembolleri haline gelmiştir. Önde gelen girişimcilerin on yıllardaki biyografik çalışmaları Schumpeter'in çok uzun zaman önce aradığı "geçerli genellemeleri" üretememiş, girişimcilik araştırması, kuruma odaklanan dikkat çekiciliğini kaybetmiştir. Bu, girişimcilik konusundaki araştırmaları tamamen ortadan kaldırmamış, fakat parçalamış ve genellikle genel araştırma gündemlerini marjinal bırakmıştır.

Bununla birlikte, işletme tarihi, girişimcilik çalışmasına katkıda bulunan önemli ve sık sık gözden kaçan bir şey yapmıştır. Girişimciliği, endüstrilerdeki ve ekonomilerdeki daha geniş tarihsel değişim süreci içine yerleştirerek, tarihsel araştırmaları, diğer sosyal bilim insanlarına çağdaş girişimcilik faaliyetlerinin zaman ve mekânda nasıl daha iyi bir şekilde bağlaştıırılabilceği konusunda öngörüde bulunmuştur. Son yirmi yılda girişimcilik konusundaki yönetim araştırması, ampirizmde dar bir şekilde kümelenmiştir ve çoğu zaman birkaç noktada yüksek teknoloji yeni başlayan firmalara dayanan geniş genellemeler yapmaktadır. Shane ve Venkataraman'ın da belirttiği

gibi, girişimcilik fırsatlarının mevcudiyeti bağlamına dikkat edilmemesi, günümüzde sosyal bilimler araştırmalarının önemli bir zayıflığı olarak kabul edilebilir. Buna karşılık, işletme tarihi, literatür yoğun olarak büyük şirketlere yönelmiş olsa bile, çeşitli ülkeler, bölgeler ve endüstrileri kapsamıyla girişimcilik çalışmalarına önemli katkılar sağlamıştır. Girişimcilerin, kendi özellikleri ve davranışları olarak girişimciliğin belirlenmesinde ve değerlendirilmesinde-ekonomik, sosyal, örgütsel veya kurumsal ortamın nasıl etkilendiği ve üzerine etki ettiği-bağlamında ne kadar önemli olduğuna dair çarpıcı kanıtlar sunmuştur.

İşletme tarihçileri, diğer sosyal bilimlerden girişimci davranış ve biliş çalışmalarını öğrenebilirler. Tarihçiler, kimin girişimci olduğunu ve içeriğin ne kadar önemli olduğunu anlamak için büyük çaba sarf ederken, zaman zaman girişimcilerin fırsatları nasıl değerlendirdiğine odaklandılar. Sosyal bilimsel araştırma, girişimcilerin fırsatları nasıl algıladıkları, belirsiz gelecekteki mal ve hizmetleri sağlama vaadiyle şimdiki kaynakları nasıl topladıkları ve yönetim ve sözleşme ilişkilerini nasıl yarattıkları gibi soruların nasıl araştırılacağı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu sorular ve yaklaşımlar, tarihçilere, belirli bir ortamda girişimcilerin nasıl işlediğiyle ilgili daha ayrıntılı bir anlayış sunabilecek şekilde etkili bir şekilde uyarlanabilir. Böyle dikkatli davranış çalışmaları, tarihçilerin belirli kurumların veya olayların girişimci davranış biçimlerini zaman içinde etkilediği nedensel mekanizmaları daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir.

Son olarak, tarihçiler girişimcilik konusundaki araştırmalarını merkezi kavramlar ve girişimcilik teorilerini yeniden birleştirerek ve şimdi konuya değinen birçok farklı araştırma akımını bir araya getirerek ilerletebilirler. Diğer disiplinlerden farklı olarak, ve savaş sonrası dönemin girişimcilik araştırmalarından farklı olarak, bugün işletme tarihinde girişimcilik araştırması tutarlı bir alan olarak adlandırılmaz: bunu bir arada tutmak için hiçbir kurumsal mekanizma mevcut değildir; çok az tarihçi kendini öncelikli girişimcilik alimleri olarak görebilir ve çeşitli iş akışlarını birbirine bağlamak ya da tarihte girişimciliğin doğası hakkında daha geniş teorik fikirleri düşünmek için çok az çaba harcayabilir (Jones & Wadhvani, 2008).

İşletme Tarihi bağlamında değerlendirildiğinde girişimciliği merkezi bir araştırma konusu olarak yeniden ele almak ve halihazırda var olan güçlü kökleri inşa etmek için tarihçilerin elinde şimdi daha büyük fırsatlar vardır. Kültürün ve değerlerin girişimcilik davranışı üzerindeki tarihsel etkisini, geçmişte olduğundan daha dikkatli metodolojiler kullanılarak belirlemek ve kültürün diğer değişkenlere göre ne kadar önemli olduğunu anlamak için yapılacak daha pek çok çalışma bulunmaktadır. Kurumlar ve girişimciler arasındaki ilişkiyi keşfederek, kurumların ekonomik büyümedeki rolü hakkındaki mevcut araştırmayı tamamlamak için önemli araştırma fırsatları vardır. İşletme tarihçileri, Baumol'un girişimciliğin "doğal olarak ince ve zor karakter" olarak tanımladığı şey hakkındaki anlayışımızı geliştirmeleri için diğer sosyal bilimlerin

katkılarını tamamlama konusunda eşsiz bir konumda bulunmaktadır (Jones & Wadhvani, 2008).

Kaynakça

- Baron, A. R. (1998). Cognitive Mechanisms in Entrepreneurship: Why and When Entrepreneurs Think Differently Other People. *Journal of Business Venturing*, 25(4), 275-294. DOI: 10.1016/S0883-9026(97)00031-1
- Busenitz, L. W., & Lau, C. M. (1996). A Cross-Cultural Cognitive Model of New Venture Creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 20(4), 25-40. DOI: 10.1177/104225879602000403
- Cassidy, Y., Minoglou, I. P. (Ed). (2005) Entrepreneurship in Theory and History: State of the Art and New Perspectives. *Entrepreneurship in Theory and History*. Palgrave Macmillan, London. DOI: 10.1057/9780230522633_1
- Chandler, A.D. (1987). *Strategy and Structure: Chapters in the History of the American Industrial Enterprise*, (Vol. 1), The MIT Press.
- Jones, G. & Madhwhani, R. D. (2008). Entrepreneurship. *The Oxford Handbook of Business History*, (501-528), New York: Oxford University Press.
- Jones, G. & Madhwhani, R. D. (2006). Entrepreneurship and Business History: Renewing the Research Agenda. *Harvard Business School Working Knowledge for Business Leaders Working Papers*, 7(7), 1-49.
- Jones, G. & Zeitlin, J. (Ed). (2008) Introduction. *The Oxford Handbook of Business History*, 1-6, New York: Oxford University Press.
- Landström, H. (2002). Pioneers in Entrepreneurship Research, New Frontiers of Entrepreneurship. In *New Frontiers of Entrepreneurship*, Università Commerciale L. Bocconi, 1-19.
- Landström, H. & Benner, M. (2010). Entrepreneurship research: a history of scholarly migration. *Historical Foundations of Entrepreneurship Research*, (15-45), Edward Elgar Publishing.
- Lopez, G. A., Zozimo, R., Roman, S. E. & Jack, L. S. (2016). At the Crossroads. Management and Business History in Entrepreneurship Research. *Journal of Evolutionary Studies in Business*, 2(1), 156-200. DOI: 10.1344/JESB2016.2.j016
- Ricketts, M. (2008). Theories of Entrepreneurship: Historical Development and Critical Assessment. *The Oxford Handbook of Entrepreneurship* (33-58), New York: Oxford University Press.
- Galambos, L. (2007). İşletme Tarihi'nin Kimliği ve Sınırları: Uzlaşma ve Yaratıcılık Hakkında Bir Makale. (23-44), *Dünya İşletme Tarihi*, İstanbul: Dost Kitabevi.
- Hayton, J. C., George, G., & Zahra, S. A. (2002). National Culture and Entrepreneurship: A Review of Behavioural Research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26(4), 33-52. DOI: 10.1177/104225870202600403
- Herrigel, G. (2008). Corporate Governance. *The Oxford Handbook of Business History* (470-497). New York: Oxford University Press.

- Hsu, D. H., Roberts, B. E. & Eesley, C. E. (2007). Entrepreneurs from technology-based universities: Evidence from MIT. *Journal of Research Policy*, 36(5), 768-788. DOI: 10.1016/j.respol.2007.03.001
- Hofstede, G. & Bond, M. (1988). The Confucius Connection: From Cultural Roots to Economic Growth, *Organizational Dynamics*, 16(4), 5-21. DOI: 10.1016/0090-2616(88)90009-5
- Hofstede, G. (1984). *Culture's Consequences: International Differences in Work Related Values*, (Abridged Edition), Newbury Park, London: Sage Publications.
- Makino, S. & Neupert, K. E. (2000). National culture, transaction costs, and the choice between joint venture and wholly owned subsidiary. *Journal of International Business Studies*, (31), 705-713. DOI: 10.1057/palgrave.jibs.8490930
- Meyer, J. W. & Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340-363. DOI: 10.1086/226550
- Mueller, L. S. & Thomas, S. A. (2001). Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of locus of control and innovativeness. *Journal of Business Venturing*, 16(1), 51-75. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(99\)00039-7](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(99)00039-7)
- Praag, C. M. V. (2005). Introduction, *Successful Entrepreneurship Confronting Economic Theory with Empirical Practice*, 3-11, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Ralston, D. A., Gustafson, D.J., Cheung, F. & Terpstra, R. H. (1993). Differences in managerial Values: A Study of US, Hong Kong and PRC Managers, *Journal of International Business Studies*, 24(2), 249-275. DOI: 10.1057/palgrave.jibs.8490232
- Reynolds, P. D., Camp, S. M., Bygrave, W. D., Autio, E. & Hay, M. (2001). 2001 Executive Report. *GEM Global Entrepreneurship Monitor*. Kansas MO.: Kauffman Foundation.
- Scott, W. R. (1975). Organizational Structure. *Annual Review of Sociology*, 1, 1-20. DOI: 10.1146/annurev.so.01.080175.000245
- Shane, S. & Venkataraman, S. (2000). The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research. *Academy of Management of Review*, 25(1), 217-226. DOI: 10.5465/amr.2000.2791611
- Swierczek, F. W., & Quang, T. (2004). Entrepreneurial cultures in Asia: Business policy or cultural imperative. *Journal of Enterprising Culture*, 12(2), 127-145. DOI: 10.1142/S0218495804000075
- Yasin, M. (1996). Entrepreneurial Effectiveness and Achievement in Arab Culture. *Journal of Business Research*, 35(1), 69-77. DOI: 10.1016/0148-2963(95)00050-X